

כן ניסה לעודד ולשכנע את הבנקאי, שכדאי שיחפשו בבתי המלון ובסימטאות העיר, וכך ימצאו אותם.
אבל היהודי חיך, ואמר בתקיפות: "שבת היום, ואני דורש מכם לא לעשות דבר, תשארו במלון, תאכלו ותהנו עד מוצאי שבת!" בליט ברירה חיכו הבלש ועורך הדין בקוצר רוח לצאת השבת.
יצאה השבת, אך היהודי לא נחפז, הוא ממשיך במתינות לערוך סעודת מלוה מלכה, ושר זמירות. עורך הדין שכבר קצרה רוחו בינתיים, התרגז על מרשו, וזרזו יסיימים כמה שיותר מהר.
לפתע נשמעו דפיקות בדלת, היו אלו קציני המשטרה אשר באו להודיע כי תפסו את הגנבים ואיתם מזוודות מלאות בכסף. "הודות לכך שנמנעתם מכל פעולה, הגנבים הרשו לעצמם להסתובב בצורה חופשית, כי היו בטוחים שנסעתם מהעיר..."
סיים ה"חפץ חיים" ואמר שוב: "על יהודי זה עומד חצי עולם!"

(סיפור הרה"ג רבי אלתר טוביה ויין כפי ששמעו מפי קדשו בקיץ תרפ"ז)

ה"חפץ חיים" הגיע לביקור בעיירה ברוסיה. בהיותו שם ביקש ממלווי שיקחוהו לכתובת מסוימת. בהגיעם לאותו המקום, ראו שיש במקום בית כנסת. חיך ה"חפץ חיים"..."
שאלוהו לפשר חיכו. ענה ה"חפץ חיים": "לפני כארבעים שנה נקלעתי לעיירה זו באחד מימי הסליחות. לפנות בוקר כשהלכתי לסליחות, שמעתי מאיזה בית קול בכי של אישה. נכנסתי לבית, ושאלתי אותה מדוע היא בוכה? האם היא צריכה עזרה?"

השיבה האישה: "מעולם לא למדתי 'עבריי', ולכן אינני יכולה להתפלל מתוך סידור, אך ידעתי שימים אלו הם ימים קדושים. לכן בכל יום כשהולכים לסליחות, אני משכימה ובוכה לה', ומתפללת שה' יקבל את בכיי כאילו הייתי מתפללת..."
אמר ה"חפץ חיים: "הייתי בטוח שבמקום שאישה בכתה לה' בכזו תמימות וצדקות, המקום ישאר קדוש. לכן כעת שנקלעתי לכאן שוב, רציתי לראות מה עלה בסופו של אותו בית, וכשראיתי שיש כאן בית כנסת, כמובן ששמחתי." ("ברית איתנים")

כולם באים לסליחות כדי לתת חשבון על מעשיהם. דוד המלך אמר "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו" - העני צריך להתפלל שיוכל להתעטף בלבוש הראוי לבוא בו לפני המלך.
עני כשיש לו דבר אל המלך אז מלבד שיש לו לדאוג איך לסדר את טענותיו, צריך הכנה והשתדלות שיוכל להכנס, כי אין לבוא אל בית המלך בלבוש קרעים, בלא תואר והדר. כן אנו בראותנו את דלותנו יש לנו לדאוג ולהתפלל תחילה על זה שנזכה בימים הספורים שנותרו לנו לבוא לפניו ראויים, שנוכל לשפוך שיחנו.
בגלל זה תיקנו הקדמונים להשכים לסליחות ולהקדים תשובה ומעשים טובים לפני בוא יום הדין, שמהם נארוג בגדי יקר למען נוכל אחר כך בימים הקדושים להתפלל לפניו. (דרשות רבנו יוסף נחמיה)

פעם בחודש אלול תלמיד חכם מופלג דיבר עם מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך בענינים שונים. כשסיים, שאל את רבינו מה הוא יכול לקבל על עצמו לקראת ימי הדין.
אמר לו רבי שלמה זלמן: "אני לא גר בבית שלך, איני יודע מה נעשה אצלך... ממילא, איני יודע מה להגיד לך, רק דבר אחד אומר לך 'אני קיבלתי על עצמי בכל ברכה לכוון לפחות בשתי המילים הראשונות - 'ברוך אתה!'"
הוסיף אותו ת"ח: שני דברים היו פה, ראשית רבי שלמה זלמן אמר לי אל תלך על גבוה - גם אני התחלתי בדבר קטן'.
שנית, אנו מברכים 'ברוך אתה' בלשון נוכח, הרגשתי לפני מי אני אומר. ממילא מאז כל הברכות נהיו אצלי אחרת, קבלה זו עשתה אצלי גדולות. ("נר לשולחן שבת" מפי ידידי הרה"ג בן המשפחה)

כתב בעל ה"שבת מוסר": מנהגי בכל שנה ושנה קודם ראש השנה, לקיים את כל המצוות עשה בפועל, ביום אחד.
המצוות שאינם נוהגות בזמן הזה, כמו הקרבנות, הייתי לומד העניין, שיחשב הלימוד כמעשה. כדברי חז"ל ש'כל העוסק בתורת עולה, כאילו מקריב עולה'. ובענין כתיבת ספר תורה, הייתי מגיה אות מספר תורה.
ובענין לעקור עבודה זרה הייתי הולך אל בית עבודה זרה, והייתי מאבד מן הכותל איזה דבר... ("אזור אליה")

השבוע חל יום הזכרון לרבן של כל בני הגולה רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, הכהן הגדול מאחיו, ה"חפץ חיים", כ"ד אלול תרצ"ג
פעם אחת לאחר תפילת שחרית בבית ה"חפץ חיים" הושלך הס. אמר ה"חפץ חיים": "על יהודי זה עומד חצי עולם".
וכאן החל לספר: אצל בנקאי יהודי עשיר בעיר ברלין קרה אסון. אחד מפקידיו ביצע מעילה עצומה בכספי הבנק. בעזרת חבר מרעים הצליח לרוקן את רוב כספי הבנק.
הגנבים ברחו מגרמניה ולא נודעו עקבותיהם. הבנקאי שכר בלש ועורך דין גויים, ויחד יצאו לחפש אחר הגנבים.
בחסידי שמים הם הצליחו להתחקות אחר מסלול בריחתם, וכך הגיעו לעיר אחת, אשר כפי הנראה הגנבים היו שם. הבנקאי ניגש אל תחנת המשטרה, סיפר את סיפור המעילה והחשד שהגנבים נמצאים כאן בעיר, ומיהר להתאכסן במלון.
מאחר שהם הגיעו לעיר סמוך מאד לכניסת השבת, הבנקאי לא נתן לעורך דינו ולבלש לעשות מכאן ואילך שום פעולה כדי לתפוס את כנופיית הגנבים, והם שבתו במלון.
יהודי הלך בליל שבת לבית הכנסת, להתפלל בציבור. כשחזר, ישב לאכול סעודת שבת, ושר זמירות בהתלהבות ובשמחה...
עורך הדין הגוי חשב לעצמו, כי הבנקאי היהודי כנראה יצא מדעתו... דבר טבעי לאדם שאיבד את כל רכושו בבת אחת, ועל

יתגבר כארי, ומיד כשיקום משנתו יקום בזריזות, וישים אל ליבו אם היה קורא לו אדם לעסק שירויח בו ממוון, או שיצילו מהפסד, בודאי היה זריז לקום מיד מפני האבת ממונו... על אחת כמה וכמה לקום לעבודת מלך מלכי המלכים. (קצשו"ע א')

גם הגויים היו באים אל הגאון רבי מאיר שמחה, ה"אור שמח", כדי ליטול ממנו עצה וברכה. גויה אחת באה לפניו, והתלוננה, כי לפניו היו שדותיה מניבים יבול רב ואילו בשנים האחרונות, משנה לשנה מתמעט היבול, ואין היא יודעת מה הסיבה.

שאל אותה רבי מאיר שמחה: כיצד סדר יומך? סיפרה לו הגויה כי מדי בוקר בשעה תשע או עשר היא יוצאת אל השדה. אמר לה הרב: **"מכאן ואילך קומי בארבע בוקר, ולכי אל השדה"**.

האישה שמעה לעצתו, השכימה קום ויצאה אל השדה. שם גילתה לתדהמתה, כיצד מגיעים שכניה הנכרים ומעמיסים על עגלותיהם את יבולה. תעלומת היבולים החסרים התגלתה לנגד עיניה, בשל עצתו המוחכמת של רבי מאיר שמחה. (ה"אור שמח")

הנמשל מובן!

נהגו להשכים ולקום באשמורת, לומר סליחות ותחנונים (א"ר תקפ"א) **הסליחות כמנהג תימן נקראים "אשמורות"**. את ה"אשמורות" החלו לומר בתימן כשלוש שעות לפני עלות השחר. המעורר סבב ברחובות, וקרא בשמו של כל אחד ואחד. הרחובות היו הומים אנשים נשים וטף, כאילו היה זה אמצע היום... (ה"סליחות תימן")

סיפר יידי הרה"ג ... צדוק: זכורני כזאת גם בארץ הקודש. בימי נעוטי בשכונת קרית בנימין היו זוג זקנים ערירים. בחודש אלול היו עוברים ברחובות השכונה משעה שתיים לפנות בוקר צועקים 'אשמורות, אשמורות'. הולכים וקוראים בשמות השכנים להערים.

בשעה שלש היו מתחילים לומר את האשמורות, קרוב לשלש שעות. שבעה בתי כנסת היו בשכונה, והיו בני הזוג מחלקים ביניהם שניה חמה, כדי שיאמרו את האשמורות בהתעוררות. כל בני השכונה היו קמים, גם הקטנים ביותר. אוירה מיוחדת של אלול היתה שורה על כולם - הרגשנו את האלול! ("נר לשולחן שבת")

לא ניח אדם לבנו שילך לסליחות לבדו, אלא נוטל אדם את בנו, וילכו שניהם יחדיו, ואם האב לא יוכל לילך, יותר טוב שלא יאמר הבן סליחות... ועל זה נאמר: "ישב אדם ולא עבר עבירה ונתנים לו שכר כעושה מצוה".

ולא יחשוש אדם ללכת לסליחות מפני הצינה, או מפני הכלבים, או שיפגעהו אדם רע בדרך... וצדיק ככפיר יבטח, ולא יארע לו כל נזק. ("מועד לכל חי")

בחודש אלול קול השופר בקע מכל בית בצנעא, כי לכל ילד היה שופר של יעל המצוי בתימן. כל ילד היה יוצא מביתו לאשמורות מצוייד בשלשה דברים: **בשופר, בחוברת האשמורות ובאלה...**

מנהג מוזר היה נהוג בין הנערים בלילי האשמורות, אחר הוידוי היו יוצאים לרחובות, אלותיהם בדיהם, ומכים בהם את הכלבים... אין כלבי תימן גדלים בבתים, כדברי חז"ל, אלא גדלים פרא ברחובות קריה, וניזונים מעצמות ואשפה שהשליכו הקצבים ובעלי הבתים.

הנערים היו מתארגנים בקבוצות ואורבים לכלבים. קבוצה באה מרחוב זה וקבוצה מרחוב אחר, כדי לכתר את כלבי הרחוב ולהלקותם...

וראו זה פלא, גם כלבי תימן כאילו יודעים את המנהג, ומרגישים שזה עתה הגיע חודש אלול, ובעוד שבכל לילה משוטטים הם ברחובות, הרי בלילי הסליחות קשה למצוא כלב, כדי לקיים בו את המנהג, לפי שכולם בורחים ומתחבאים במקומות מבוטחים... אחרי סיבוב זה היו חוזרים הנערים לבית הכנסת להתפלל.

על אף אזהרות הגדולים שהדבר אסור. לא נפסק מנהג זה. ואולי כי גם הגדולים יודעים בסתר ליבם, שגם הם נהגו כך בצעירותם. ("הליכות תימן")

אמר הגה"צ רבי נתן ווכטפויגל: אסור לנו לשכוח שבימים אלו חל היארציט של ה"חפץ חיים", משום מה העולם לא עושה מזה עסק...

עבודתו של ה"חפץ חיים" היתה בשמירת הלשון כיון שזו הראשית של הכל, ראשית האדם - ויהי האדם לנפש חיה -

לרוח ממללא". ה"חפץ חיים" הראה לכולם שלימות בכח הדיבור והגיע לדרגה עליונה ביותר, הוא הדוגמא לדורות שאפשר להיות 'שומר פיו ולשונו' בשלימות.

בימים אלו ישנה הרבה עבודה ובעיקר צריך ואפשר לתקן את כח הדיבור. אם רוצים להיות בריה חדשה יתרכזו בשמירת הפה ומזה יכולים לזכות לכל המעלות.

(לקט רשימות)

אשר תמה מעלתו על שעשיתי הספד ביום א' של סליחות, לארבעה גדולי תורה, והרי אין להספיד ל' יום קודם הרגל?

והשבתי כי מותר להספיד אדם גדול תוך שלושים יום קודם הרגל, ואפילו על שמועה רחוקה, כשלא היתה לו שעת כושר.

והידשתי - כיון שאנו עומדים לפני ראש השנה, אין לחוש לאיסור זה, כי אנו מרבים בתפילות ובקשות, לעורר את הלבבות, וכל המרבה בבכי הרי זה משובח. ונוהגים לעורר את העם בדברי כיבושין, וכן לילך על הקברות בערב ראש השנה.

וכל שכן הספד על אדם כשר, שזה מעורר לתשובה. ואין לחוש בימים אלו לימי חג הסוכות, כיון שההספד הוא קודם ראש השנה ויום כיפור שבהם מזכירים נשמות הצדיקים בפיוטים.

ובכל זאת שיניתי, ועשיתי רק זכרון לצדיקים, לעורר לתשובה. (שו"ת "עולת שמואל" ע"ז. והאריך בראיות ועיין מו"ק ח. ועיין פמ"ג שמסתפק בזה)

ענבים, עליית מחירים ותקנות

סיפר רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט:

בחודש אלול שעבר בשנת תרי"ז, לפני תחילת בציר הענבים, התעוררו שני רבנים מופלגים בתורה ויראה, לעשות תקנה בעיר, בענין מקח ענבי היין, שתוך מספר שנים עלה מחירים ממאה גרוש כפל כפליים, והשנה כבר נשמעו סרסורים המתפארים שהם יעלו את השער עד שמונה מאות גרוש...

וקראו לאסיפה, בה השתתפו חמישה חכמים ספרדים, וחמישה ת"ח אשכנזים, שם ישבנו גם בחינו דברינו לדעת מה נעשה...

במהלך האסיפה היו שהציעו לקבוע שער קצוב, שישתנה בשלשה זמנים: מתחילת הבציר עד ראש השנה מאה ועשרים, מראש השנה עד סוכות מאה וחמישים, ואחרי סוכות מאתיים.

ואני אמרתי חוות דעתי, שלא יתכן לעשות שער כרצוננו על פי אומדן דעתינו, כי לא נוכל לקלוע אל השערה. יען כי בשנה מבורכת, השער יהיה יותר יקר, ובשנה שחונה פחות. כמו כן הצלחת תקנה זו תלויה גם בנוצרים, שאף הם קונים ענבים ליין.

על כן צריך להביא לפנינו ממוכרי היין והענבים, הסרסורים ובעלי הבתים, לגזור עליהם שיספרו את האמת, ולחוקרם היטב, כי רק כך נוכל להגיע אל האמת, ולגזור על מחיר.

ואמרתי: אם נעשה על פי דין, בדרישה וחקירה יהיה כח בידינו להודיע על איסור שלא לייקר את השער בגזירת בית דין.

אך דעו לכם, אם נחליט על שער קבוע לענבים רק מצד תקנה, צריך לאסוף לפחות את רוב בני העיר, שיסכימו לתקנה זו. כי אין כח ביד בית הדין לעשות תקנה שלא מן הדין. והסכימו לדברי רוב השומעים, ונפרדנו על דעת שכל אחד ואחד יחקור וידרוש היטב, ואחר כך נתאסף שוב ונחליט מה לעשות... (תורת רבינו שמואל סלנט" ח"א ועי"ש ד"ד עם הגאון ה"זית רענן" והגאון רבי מרדכי מאיר ובפ"א נאריך בזה)

היות שימי אלול הם ימי הבציר, האריך הגאון רבי חיים פאלאג'י ב"הלכות חודש אלול", דינים ואיסורים רבים העולים מעסקי היין. יין נסך, יין גנוב, ועוד ועוד:

מעשה היה בשנת תקצ"ז, שבא אדם לדין תורה. בין הדברים סיפר שעובד באחת מחנויות היין. רבי חיים פאלאג'י חקרו וגילה שלפני שמונה שנים הלה המיר את דתו מחמת אונס ועבד עבודה זרה. ורק לאחרונה עשה תשובה וחזר לדת ישראל...

כששאלוהו מה היה סדר תשובתו? התברר שהלה כלל לא עשה את סדר התשובה, כפי שמצויים לעשות החוזרים ליהדות...

סיפר רבי חיים: 'תיכף הפרשתי אותו, והזהרתי את כל מוכרי היין, שמהיום והלאה לא יקחו פועלים לעשות יין, כי אם אחר שיביאום לבית הדין, ויעשו להם חקירה ודרישה'. ("מועד לכל חי")